

ΟΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ  
ΣΤΗΝ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΗ ΕΛΛΑΔΑ



Η ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΡΙΤΙΚΟΥΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ

Οι μελέτες

Ας βάλουμε όμως σε κάποια τάξη την εκδοτική δραστηριότητα στην κατεχόμενη Ελλάδα, η οποία το 1941 και 1942 είναι υποτονική, αλλά στα 1943 και 1944 παρουσιάζει μια εντυπωσιακή άνθηση – όσο εκτιμώ από εξωγενείς λόγους. Οι συγγραφείς έβλεπαν ότι ο πόλεμος τελειώνει και γυάλιζαν τα ξύλινα σπαθιά τους, ελπίζοντας ότι ανοίγονταν μεγάλες δυνατότητες να παίξει η Ελλάδα ένα ρόλο στα ευρωπαϊκά γράμματα. Δεν γίνομαι υπερβολικός για τις προοπτικές που διαγράφονταν. Θα το αντιληφθούμε σε λίγα χρόνια, όταν εκδίδεται το *Domaine Grec (1930-1946)* (1947) ως επιλογή έργων Ελλήνων ποιητών, πεζογράφων, κριτικών, σε γαλλική μετάφραση από τον R. Levesque και θα ξεσπάσει ένας ασυνήθιστα οξύς πόλεμος από τους μη συμπεριλαμβανομένους.

Το 1943 εκδίδονται σε βιβλία: η ομιλία του Άγγ. Σικελιανού *Κωστής Παλαμάς*,<sup>108</sup> οι *Τρεις μελέτες* του Θ. Μουστοξύδη και επιλογή από τις σκόρπιες μελέτες του Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου, δημοσιευμένες σε εφημερίδες και περιοδικά, με υπέρτιτλο «Τα πρόσωπα και τα κείμενα», ως τόμοι: Α'. *Δρόμοι παράλληλοι* και Β'. *Ανήσυχα χρόνια* (Η νεοελληνική πεζογραφία του Μεσοπολέμου).<sup>109</sup> Η μελέτη αυτή, έρχομε τονίσει πρώιμα τη σημασία της, για τις ανάγκες που υπήρχαν, αποτελούσε την πρώτη αξιόπιστη προσπάθεια κριτικής ανάγνωσης της μεσοπολεμικής πεζογραφίας, η οποία, ωστόσο, παρά τον μόχθο που καταβλήθηκε, τις αγαθές προθέσεις, αλλά και χωρίς παραχωρήσεις (στο γραμματολογικό πεδίο), δυσάρεστησε με τις κρίσεις και τις αξιολογήσεις της πολλούς συγγραφείς. Δεν είναι αυθαίρετη υπόθεση να σκεφθούμε ότι έκτοτε (αντιδρώντας στην κακόπιστη υποδοχή των συνηλίκων του) ο συγγραφέας έπαψε να ασκεί το 'ψυχοφθόρο' επάγγελμα της 'κριτικής σημειωματογραφίας' και κατέφυγε στο είδος του δοκιμίου – ή αλλιώς: ελεύθερου στοχασμού – με πρώτο δείγμα την έκδοση των *Χειρογράφων της μοναξιάς* (1943).

108. Αναδημοσιεύεται στην πρώτη συγκεντρωτική έκδοση των *Απάντων: Πεζός Λόγος*, 1983, τόμ. Δ', φιλολογική επιμέλεια Γ. Π. Σαββίδη, σ. 59-86.

109. Όπως έρχομε δει, δημοσιεύθηκε σε συνέχειες στα *Γράμματα*, και έπειτα εκδόθηκε σε τόμο.

